

Заводом Книжи и Друштву у знак одјужавањем сетава
Сит. 343

P. Nikolaev

БИБЛИОТЕКА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ УДРУЖЕЊА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО
(Bibliothèque de l'Association Yougoslave pour le Droit International)

IV

**ИЗДАВАЊЕ КРИВАЦА
ПО ЈУГОСЛОВЕНСКОМ ЗАКОНОДАВСТВУ
(L'EXTRADITION EN YOUGOSLAVIE)**

од

РАДИВОЈА С. НИКОЛАЈЕВИЋА
(par RAD. NICOLAYEVITCH)

(Овај је чланак изашао у „Правосућу“ св. 10 и 12 за 1932. годину под насловом „Међународна правна помоћ код издавања криваца“).

БЕОГРАД 1932 BELGRADE

инв. бр.
829

ИЗДАВАЊЕ КРИВАЦА ПО ЈУГОСЛОВЕНСКОМ ЗАКОНОДАВСТВУ.

Екстрадиција је акт издавања окривљеног или оптуженог лица ради извесног кривичног дела од стране једне (умољене) државе — другој држави (молитељци).

По југословенском позитивном праву постоје две врсте извора који садрже правила о међународно-правној помоћи код издавања криваца: домаће законодавство и уговори (конвенције) закључени са појединим страним државама.*)

I. Домаће законодавство.

У глави XXVI Кривичног судског поступка од 16 фебруара 1929 год. (§§ 486—499) налазе се одредбе о правној помоћи између домаћих и страних судских власти, а напосе одредбе о издавању криваца.

Основни принцип, изражен у § 486, јесте тај да за правну помоћ између домаћих и страних судских власти, подразумевајући ту и поступак ради издавања криваца, вреди у првом реду правила утврђена државним уговорима, а тек у случају ако њих нема, преде прописи Кривичног судског поступка.

A) Захтев за издавање упућен нашој држави.

У главном претпоставке за издавање кривца од стране југословенских власти су следеће :

- 1) да тражено лице није југословенски држављанин (иста одредба налази се и у § 12 Кривичног законика);
- 2) да је дело због кога се тражи издавање злочинство, како по законима оне државе која тражи издавање, тако и по југословенским законима;

* *Изјаве о реципроцитету.* На тражење неких страних држава, са којима Краљевина Југославија нема уговоре о издавању криваца, а поводом конкретних случајева, који су се појавили у пракси, наша Влада дала је преко Министарства иностраних послова изјаве о реципроцитету у погледу међусобног издавања криваца. Према тим изјавама постоји реципроцитет са Аустријом (акт Министарства иностр. послова АБр. 8972 од 22 априла 1921), са Естонијом (акт Министарства иностр. посла АБр. 7819 од 2 августа 1929) и са Немачком (акт Министарства иностр. послова АБр. 232 од 2 јануара 1931).

3) да злочинство у питању није политичко;

4) да по југословенским законима није наступила застарелост права на гоњење или на извршење казне;

5) да лице чије се издавање тражи није од југословенских власти због истог дела једном већ осуђено и казну издржало, или му је она опроштена, или да није у покренутом кривичном поступку правноснажно ослобођено;

6) да има довољно доказа односно основа сумње за кривицу траженог лица.

Ако се сви ови услови стекну, тражено лице биће издато властима оне државе, која је то издавање тражила.

Ако више држава буде тражило издавање истог лица, а кривична дела ради којих се оно прогони различите су тежине, тражено лице издаће се оној држави на чијој је територији извршило најтеже кривично дело. Ако су пак кривична дела у питању исте тежине, издаће се оној држави чија је молба најпре стигла.

Сва процедура око издавања кривца врши се по правилу дипломатским путем (§ 496 ал. 3), изузетак је предвиђен у § 491 ал. 2, непосредно општење (чак и телеграфски и телефонски) дозвољено је у случају хитног тражења притвора.

Молби за издавање осуђеног или окривљеног лица мора се приложити: лични опис, уверење о држављанству, потребни процесни списи (као што су потреница, пресуда и др.) у оригиналу или овереном препису, који поткрепљују основ тражења и извод из кривичног закона стране државе који се има применити у датом случају (§ 490).

О молби за издавање решаваће окружни суд, у чијем подручју странац живи или се бави, или ако се ово не може утврдити, у чијем се подручју затече или пред који се доведе.

Ако према пристиглој молби стране судске власти има изгледа за издавање, домаћи ће суд притворити окривљеног или осуђеног странца (§ 491) и спровести га истражном судији који ће га одмах саслушати и дати му прилике да се оправда.

Пошто окружни суд саслуша државног тужиоца и одбрану окривљеног односно оптуженог, донеће своје решење о томе да ли има места издавању.

Ако је против окривљеног или осуђеног странца код домаћег суда у току кривични поступак због каквог другог кривичног дела, суд ће, и ако се стичу све претпоставке за издавање, привремено одбити издавање, до свршетка кривичног поступка односно до извршења казне. Али у извесним изузетно важним случајевима („ради предупређења штете за поступак“ — § 493 ал. 2) тражено лице биће предато привремено страном држави уз обавезу да га она врати, чим се поступак тамо заврши.

Окривљено или осуђено лице ако буде издато страном држави не може се у њој гонити ни казнити за друго пре издавања учињено кривично дело које није било назначено у молби за издавање (§ 496).

Коначну одлуку по предмету издавања кривца доноси Министар правде, пошто проучи решење суда у конкретном случају (§ 496).

Б.) Захтев за издавање упућен од стране наше државе страном држави.

Надлежни окружни суд подноси извештај ради издејствовања издавања Министру правде, који је спроводи даље дипломатским путем властима стране државе. Молба мора да садржи све оно што је предвиђено у § 490 за молбе које власти страних држава упућују нама, § 491 ал. 2 о непосредном општењу судских власти важи и у случају када наше власти траже издавање једног лица од стране државе.

У колико ће поједине стране државе излазити на сусрет оваквим молбама и каква ће код њих бити процедура, регулисано је њиховим домаћим законодавством (у случају да између извесне стране државе и наше не постоји конвенција о екстрадицији).

II. Уговори (конвенције) са страним државама.

Имамо две врсте оваквих уговора: једне које је Краљевина Србија закључила са страним државама и чије је важење протегнуто на целу територију Краљевине Југославије, и друге које је закључила Краљевина Југославија са појединим државама. Ти се уговори односе било на издавање кривца било на регулисање правне помоћи у кривичним стварима у опште.

А) Уговори закључени од Краљевине Србије

1) Уговор о издавању кривца између краљевине Србије и Швајцарске од 28 новембра 1887 год.;

2) Уговор о издавању кривца између краљевине Србије и Белгије од 4 јануара 1896 год.;

3) Уговор о издавању кривца између краљевине Србије и Холандије од 11 марта 1896 год.;

4) Уговор о издавању кривца између краљевине Србије и Велике Британије од 6 децембра 1900 год.;

5) Уговор о издавању кривца између краљевине Србије и Уједињених Америчких Држава од 25 октобра 1901 год.

Свим овим уговорима заједничко је то, што набрајају таксативно кривична дела ради којих се може тражити издавање извесног лица.

Кривична дела која се спомињу у свих пет конвенција јесу следећа: убиство, разбојништво, крађа, силовање, одвођење, отмица, палевина, превара; фалсификовање или протурање фалсификованог новца, докумената, државних обвезница, поштанских и таксених марака, државних печата, штампбиља, жигова; кривоклетство, рушење или угрожавање железничких и телеграфских објеката.

Телесна повреда предвиђена је као услов за издавање у конвенцијама са Швајцарском, Белгијом, Холандијом у тежим случајевима, и са Великом Британијом у сваком случају. Тровање предвиђено је једино у Конвенцији са Швајцарском. Побацивање у конвенцијама са Швајцарском, Белгијом, Холандијом и Великом Британијом. Двоженство у конвенцијама са Швајцарском, Белгијом и Холандијом. Остале врсте кривичних дела против моралности у конвенцијама са Швајцарском, Белгијом, Холандијом и Великом Британијом. Подмићивање чиновника, сведока и вештака у конвенцијама са Швајцарском, Белгијом и Холандијом. Лажно сведочење у конвенцијама са Швајцарском и Белгијом. Лажно банкротство у конвенцијама са Швајцарском, Белгијом, Холандијом и Великом Британијом. Утаје у конвенцијама са Белгијом, Холандијом, Великом Британијом и Уједињеним Америчким Државама. Прикривање ствари у конвенцијама са Белгијом и Великом Британијом. Клевета предвиђена је једино у Конвенцији са Швајцарском. Злочинство на мору (гусарство, завера, побуна итд.) у конвенцијама са Белгијом, Холандијом, Великом Британијом и Уједињеним Америчким Државама. Трговина робљем у конвенцијама са Великом Британијом и Уједињеним Америчким Државама. Уништење докумената предвиђено је у Конвенцији са Швајцарском.

Принцип неиздавања сопствених држављана наглашен је изречно у конвенцијама са Швајцарском, Белгијом, Холандијом и Уједињеним Америчким Државама, док се у Конвенцији са Великом Британијом каже да свака од Уговорних страна може по свом нахођењу одбити издавање сопствених држављана.

Неиздавање политичких криваца предвиђено је у свим конвенцијама, али је наглашено да се не сматрају као политичка кривична дела атентати против шефа државе или ма ког члана његове породице. Неиздавање за чисто војна кривична дела предвиђено је у конвенцији са Швајцарском.

Кривац односно окривљеник неће бити издат ако је по законима умолене државе наступила застарелост права на гоњење или извршење казне. Овај је принцип спроведен једнообразно кроз све конвенције.

Ако би више држава тражило у исто време издавање једног лица, предвиђено је у конвенцијама са Уједињеним Америчким Државама и Великом Британијом да ће лице у питању бити издато оној држави чија је молба за издавање најпре стигла.

Сва процедура око издавања криваца вршиће се дипломатским путем, према свим конвенцијама.

Б) Уговори закључени од Краљевине Југославије:

- 1) Уговор о издавању криваца између Краљевине Југославије и Италије од 6 априла 1922 г.;
- 2) Уговор о уређењу узајамних правних односа између Краљевине Југославије и Чехословачке од 17 марта 1923 г.;
- 3) Уговор о правним односима њихових држављана између Краљевине Југославије и Пољске од 4 маја 1923 г.;
- 4) Уговор о издавању криваца између Краљевине Југославије и Бугарске од 20 јуна 1923 г.;
- 5) Уговор о издавању криваца између Краљевине Југославије и Румуније од 22 јуна 1926 г.;
- 6) Уговор о издавању криваца и судској помоћи у кривичним стварима између Краљевине Југославије и Мађарске од 22 фебруара 1928 године.

Ни у једној од ових конвенција нису набројена таксативно кривична дела ради којих је могуће издавање криваца односно окривљеника, него је као мерило за издавање узета одређена тежина казне, коју повлаче кривична дела у питању. У конвенцијама са Бугарском, Румунијом, Мађарском и Италијом одређено је да се може издати кривац који је осуђен најмање на казну лишења слободе од 6 месеци или окривљеник за такво кривично дело које повлачи казну најмање годину дана лишења слободе. За тежину казне по овим конвенцијама меродавни су закони државе молитељке а само кривично дело у питању треба да је предвиђено у законима обеју држава. У Конвенцији са Чехословачком предвиђен је минимум од 6 месеци и за кривична дела која су извршила већ осуђена лица, као и за кривична дела за која је извесно лице окривљено. И овде треба да је кривично дело предвиђено у законима обеју држава, а за тежину казне меродавни су закони државе молитељке. У конвенцији са Пољском предвиђен је минимум казне лишења слободе од једне године како за кривична дела која су извршила већ осуђена лица, тако и за кривична дела за која су извесна лица окривљена. И за тежину казне и за постојање самог кривичног дела меродавни су овде закони државе молитељке.

У свима конвенцијама спроведен је доследно принцип неиздавања сопствених држављана.

Исто тако спроведен је у свим конвенцијама принцип неиздавања лица која су осуђена или окривљена за политичка кривична дела. Као таква не сматрају се међутим атентат на шефа државе или ма ког члана његове породице, као и покушај и саучешће у оваквом атентату, а у Конвенцији с Мађарском утврђено је још и то да се за политичко кривично дело не сматра „кривично дело против људског живота, личне безбедности или својине у вези са комунистичким покретом.“

Кроз све конвенције спроведен је принцип да се не могу издавати лица осуђена или окривљена за чисто војничка и штампарска кривична дела.

У конвенцијама са Чехословачком, Мађарском и Пољском предвиђено је да се не могу издавати лица осуђена или окривљена за кривична дела предвиђена искључиво царинским, пореским или другим каквим финансијским законом. У конвенцијама са Чехословачком и Арбанијом предвиђено је да се не могу издавати лица осуђена или окривљена за кривична дела, за која се гони по приватној тужби.

У конвенцијама са Чехословачком, Мађарском и Пољском предвиђено је да се не може тражити издавање лица за кривично дело, ако је гоњење тог дела резервисано искључиво правосуђу једне од страна уговорница.

У конвенцијама са Чехословачком и Мађарском предвиђено је да се не може тражити издавање лица за кривично дело које је извршено на територији умољене државе.

Застарелост као основ за неиздавање криваца односно окривљеника предвиђена је у свим конвенцијама. У конвенцијама са Пољском, Италијом и Арбанијом застарелост се цени по законима умољене државе, у Конвенцији са Бугарском по законима државе молитељке. У конвенцијама са Чехословачком и Мађарском застарелост треба да је наступила по закону једне од уговорних страна.

Ако више држава у исто време тражи издавање једног истог лица, онда су по конвенцијама предвиђена углавном два система. Код једног има превагу тежина кривичног дела у питању, а код другог држављанство осуђеног односно окривљеног. У конвенцијама са Бугарском, Арбанијом и Италијом тежина кривичног дела у питању одлучује у првом реду којој ће се држави издати тражено лице. Ако су кривична дела у питању исте тежине односно ако више држава траже издавање истог лица због истог кривичног дела, издаће се дотично лице оној држави, чији је оно држављанин. Ако пак ниједна од држава не тражи издавање свог држављанина, тражено лице биће издато оној држави чија је молба најпре стигла (под првобитном претпоставком да су у питању кривична дела исте тежине односно једно исто кривично дело).

У конвенцијама са Мађарском и Чехословачком првенство издавања регулисано је на следећи начин. Ако се једно лице тражи за кривично дело исте или различите тежине од стране више држава, биће издато оној држави чији је оно држављанин. Ако нема држављанство ни у једној од држава молитеља, биће издато оној држави на чијој је територији извршено најтеже кривично дело, ако су у питању кривична дела разне тежине, ако пак не, биће издат оној држави, чија је молба најпре стигла.

У Конвенцији са Пољском предвиђено је да ће се тражено лице издати у првом реду оној држави, чији је он држављанин, а ако нема држављанство ниједне државе молитеље, оној држави која тражи његово издавање због најтежег кривичног дела. Ако су кривична дела у питању исте тежине, имаће првенство она држава чија је молба најпре стигла.

Процедура око издавања криваца према конвенцијама са Чехословачком, Мађарском, Италијом и Пољском вршиће се непосредно преко Министарства правде двеју држава, према Конвенцији са Арбанијом дипломатским путем, а према Конвенцији са Бугарском дипломатским путем од једног Министарства правде другом Министарству правде.

В) Општи Уговори.

Сем напред поменутих специјалних конвенција о издавању криваца односно правној помоћи Краљевина Југославија приступила је извесним општим (мултилатералним) уговорима, у којима се, између осталог налазе и одредбе о издавању криваца. Ти су уговори следећи:

1) Међународна Конвенција за сузбијање трговине женскињем и децом од 30 септембра 1921. Према овој конвенцији, у случају да између уговорних страна које су јој приступиле, не постоје конвенције о издавању криваца, предузеће уговорне стране све мере које им стоје на располагању ради издавања лица окривљених или осуђених за кривична дела побројана у чл. 1 и 2 Конвенције од 1910 године.

2) Међународна Конвенција о сузбијању прављења лажног новца од 20 априла 1929. Према овој Конвенцији уговорне стране које су јој приступиле признају дела набројана у њој као основ за издавање криваца или окривљеника, ако већ она и иначе нису унета у у конвенцију за издавање криваца или у домаће законодавство.